



FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansforetak

1.-3. kvartal 2019

Dato:
19.11.2019

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 BANKER, KREDITTFORETAK OG FINANSIERINGSFORETAK	5
2.1 BANKER	5
2.2 OMF-FORETAK	9
2.3 FORBRUKSLÅN I BANKER OG FINANSIERINGSFORETAK	10
2.4 FINANSIERINGSFORETAK	12
3 FORSIKRINGSFORETAK	14
3.1 LIVSFORSIKRINGSFORETAK	14
3.2 SKADEFORSIKRINGSFORETAK	17
4 VEDLEGG	20
MAKROØKONOMISKE STØRRELSER	20
RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	21

Redaksjonen ble avsluttet 19.11.2019. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.
Kilde for alle tall er Finanstilsynet, så fremt annet ikke er angitt.

1 Hovedinntrykk

Norske banker oppnådde et samlet resultat før skatt som tilsvarte 1,4 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) etter tre kvartaler i 2019, en svak økning fra samme periode året før. Egenkapitalavkastningen økte med nær ett prosentpoeng, til 12,7 prosent.

Betydelige gevinster for bankene i Sparebank 1 Gruppen i første halvår, etter fusjonen av Sparebank 1 Gruppens og DNBs skadeforsikringsvirksomhet (til Fremtind Forsikring), samt gevinster etter oppskrivning av eiendomsverdier i Sparebank 1 Livsforsikring, var hovedårsaken til resultatforbedringen for bankene samlet. Uten disse gevinstene ville norske banker samlet vist et resultat, og en egenkapitalavkastning, på nivå med samme periode året før. Bankenes samlede kostnad/inntektsforhold sank med nær to prosentpoeng, til 42,9 prosent, men justert for de nevnte gevinstene var kostnadsnivået stabilt på 44,2 prosent. Lavere tilbakeføringer av tidligere tap på utlån, særlig i de større bankene, førte til at netto bokførte tap økte noe sammenlignet med ett år tidligere, til 0,17 prosent av gjennomsnittlig utlånsvolum.

Veksten i norske bankers utlån til kunder økte svakt i tredje kvartal, til en tolv måneders vekst på 6,6 prosent ved utgangen av kvartalet. For utlån til innenlandske personkunder hadde de norske bankene en vekst på 4,3 prosent siste år. De utenlandske bankenes filialer har økt utlånsveksten til innenlandske personkunder betydelig det siste året, til 11,4 prosent ved utgangen av september. For utlån til innenlandske bedriftskunder var veksten i norske banker 8,6 prosent mot 5,5 prosent for de utenlandske filialene. Omfanget av misligholdte lån var 24 prosent høyere enn ett år tidligere, og utgjorde 0,9 prosent av utlånsmassen. Innskuddsdekningen, inkludert utlån ført i deleide OMF-foretak, var 56 prosent. Dette var uendret fra utgangen av andre kvartal, men 2 prosentpoeng lavere enn ett år tidligere. Bankene har hatt god tilgang på finansiering så langt i 2019.

Veksten i **forbrukslån** til norske kunder har avtatt betydelig det siste året, til en tolv månedersvekst ved utgangen av tredje kvartal på 0,2 prosent. Siden utgangen av 2018 har utestående volum i foretakene gått ned med 3 prosent. Dersom solgte porteføljer siste tolv måneder legges til det utestående volumet, ville tolv månedersveksten vært om lag 5 prosent, men også denne vekstraten har sunket betydelig siste år. Omfanget av misligholdte forbrukslån har økt markert de siste årene, til tross for salg av problemporteføljer til andre foretak, og utgjorde 9,4 prosent av utlånsvolumet.

Livsforsikringsforetakene oppnådde en verdijustert avkastning, som inkluderer urealiserte verdiendringer, på 7,7 prosent (annualisert) i første til tredje kvartal 2019, mot 3,9 prosent i samme periode året før. Høyere avkastning på aksjer og nedgang i lange renter bidro til en økning i netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen. Resultat før skatt utgjorde 0,6 prosent av GFK, som var uendret fra samme periode i 2018.

Skadeforsikringsforetakene oppnådde et resultat før skatt på 24,7 prosent av premieinntektene for egen regning i første til tredje kvartal 2019, mot 12 prosent i samme periode i 2018. Netto inntekter fra investeringer økte betydelig som følge av at Gjensidige Forsikring solgte Gjensidige Bank. Også den forsikringsrelaterede driften ble noe bedret sammenlignet med samme periode i fjor.

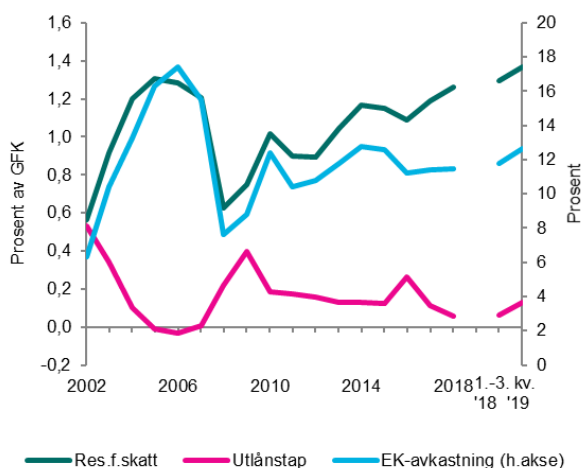
2 Banker, kredittforetak og finansieringsforetak

2.1 Banker

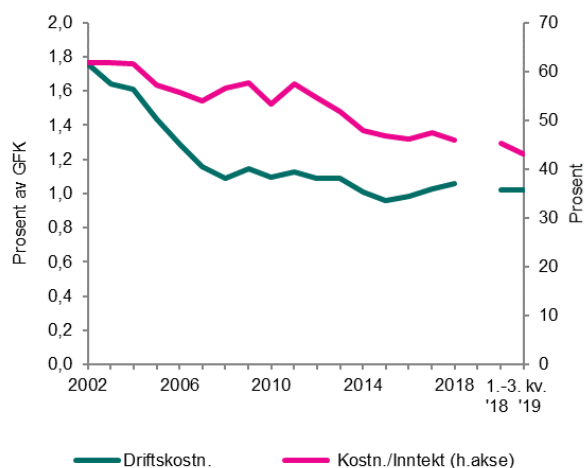
Resultat

- Norske banker¹ oppnådde et samlede resultat før skatt på 1,4 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital i årets tre første kvartaler, en svak økning fra året før. Samlet egenkapitalavkastning var 12,7 prosent, en økning på nær ett prosentpoeng fra året før, se figur 2.1.
- Hovedårsaken til bedringen i resultat og egenkapitalavkastning var gevinster for banker i Sparebank 1 Gruppen i forbindelse med fusjonen av skadeforsikringsvirksomheten i DNB og Sparebank 1 Gruppen (i foretaket Fremtind Forsikring), samt gevinster etter oppskrivning av eiendomsverdier i Sparebank 1 Livsforsikring.
- Samlede utlånstap økte fra 0,08 til 0,17 prosent av utlånsmassen
- Driftskostnadene var uendret i forhold til forvaltningskapitalen. Som følge av gevinstene nevnt over sank likevel kostnad/inntektsforholdet, til 42,9 prosent etter tre kvartaler, se figur 2.2.

Figur 2.1: Lønnsomhetsutvikling



Figur 2.2: Kostnadsutvikling



¹ Omtalen omfatter samtlige 122 norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall.

Tabell 2.1: Resultat for samtlige norske banker

	1.-3.kv.19		1.-3.kv.18	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	66 720	1,81	61 743	1,77
Andre inntekter	26 160	0,71	20 833	0,60
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5 148	0,14	2 736	0,08
Driftskostnader	37 664	1,02	35 711	1,02
herav lønn og personalkostnader	19 709	0,54	18 545	0,53
Resultat før tap på utlån	55 217	1,50	46 865	1,34
 Bokførte tap på utlån	 4 738	 0,13	 2 092	 0,06
Gev/tap ikke-fin.ei /langsiktige verdip.	-17	0,00	487	0,01
Resultat før skatt	50 462	1,37	45 259	1,30
 Skattekostnad	 10 020	 0,27	 9 515	 0,27
Resultat etter skatt	40 443	1,10	35 744	1,02
 Egenkapitalavkastning (%)	 12,7		 11,8	

Utlånsvekst

- Samlet utlånsvekst økte svakt i tredje kvartal, til en tolv månedersvekst på 6,6 prosent ved utgangen av september. Veksten påvirkes positivt av svekkelsen i kronekurs, for banker som har betydelige utlån i valuta.
- Utlånsveksten til innenlandske bedriftskunder var 7,5 prosent ved utgangen av tredje kvartal, med høyere vekst for norske banker enn for de utenlandske bankenes filialer (hhv. 8,6 prosent og 5,5 prosent), se figur 2.3.
- For personkunder er derimot veksten betydelig høyere i filialene enn i norske banker (hhv. 11,4 prosent og 4,3 prosent siste tolv måneder), se figur 2.4. Total utlånsvekst til personkunder gikk ned med et halvt prosentpoeng i tredje kvartal, til en tolv månedersvekst på 5,6 prosent ved utgangen av september.
- Misligholdte engasjementer² for norske banker samlet økte med 24 prosent siste år, med noe høyere vekst for bedriftsutlån enn for utlån til personkunder. I forhold til utlånsvolumet utgjorde misligholdet 0,9 prosent av utlån, mot 0,8 prosent ett år tidligere.

² 90-dagers mislighold

Figur 2.3: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder



Figur 2.4: Vekst i utlån til innenlandske personkunder



Tabell 2.2: Balanseutvikling for samtlige norske banker

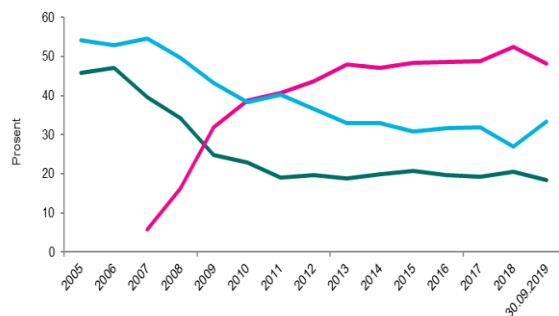
	30.09.2019		30.09.2018		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	5 005,8		4 648,2		7,7
Brutto utlån til kunder	3 695,5		3 457,0		6,9
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	3 988,3		3 740,2		6,6
Tapsnedskrivninger på utlån	-26,2	-0,7	-25,6	-0,7	2,1
herav Steg 1	-3,1	-0,1	-3,0	-0,1	1,3
herav Steg 2/Gruppenedskrivninger	-5,3	-0,1	-5,5	-0,2	-4,1
herav Steg 3/Individuelle nedskrivninger	-17,8	-0,5	-17,1	-0,5	4,2
Brutto misligholdte utlån, 90 dager	33,5	0,9	27,0	0,8	23,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	307,3		323,1		-4,9
Innskudd fra kunder	2 233,2		2 175,3		2,7
Verdipapirgjeld	1 712,6		1 493,3		14,7

Finansiering

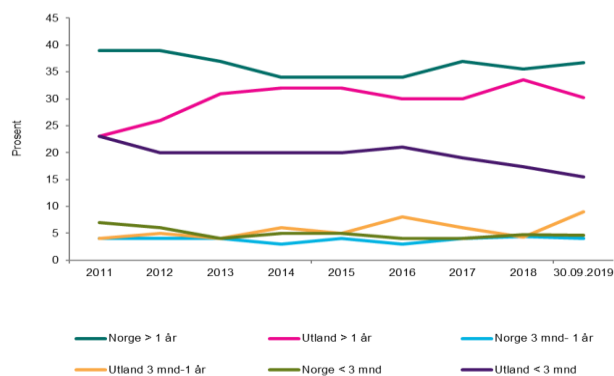
- Innskudd fra kunder økte med 2,7 prosent siste år. Det er fortsatt høy innskuddsvekst for gruppen av mellomstore og mindre banker.
- Innskuddsdekningen av utlån er noe redusert siste kvartal, til 91 prosent i morbank. Inkluderes utlån i hel- og deleide OMF-foretak var innskuddsdekningen 56 prosent.
- Andelen markedsfinansiering i bankene holdt seg relativt stabil, på om lag 50 prosent. OMF utgjør omtrent halvparten av markedsfinansieringen, se figur 2.5.
- Over halvparten av markedsfinansieringen er fra utenlandske kilder, se figur 2.6.
- Norske banker hadde generelt god tilgang på finansiering i tredje kvartal 2019, men det var noe lavere aktivitet i markedet for lengre finansiering. Dette gjenspeiler dels normale sesongvariasjoner, men det kan også tilskrives usikkerhet knyttet til handelsforholdet mellom USA og Kina, og Brexit. NIBOR

økte i tredje kvartal og har økt videre siden utgangen av kvartalet. Risikopåslagene er redusert, noe som medfører at finansieringskostnadene for norske banker har endret seg lite.

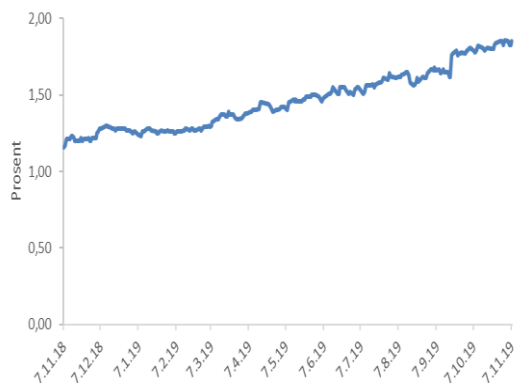
Figur 2.5: Utvikling i markedsfinansiering, banker og OMF-foretak, etter type finansiering



Figur 2.6: Utvikling i markedsfinansiering, banker og OMF-foretak, etter løpetid og innland/utland

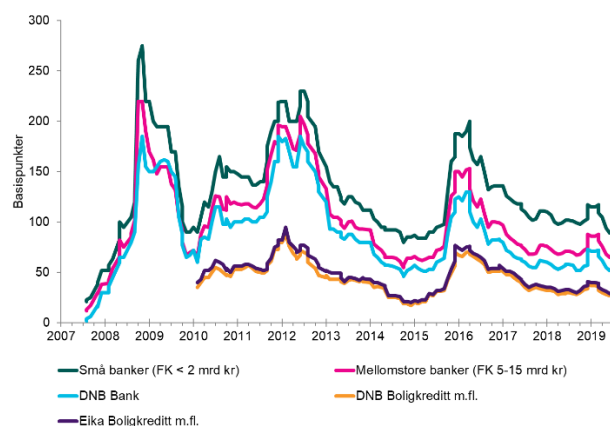


Figur 2.7: 12 mnd-utvikling i 3mnd-NIBOR t.o.m. uke 45 2019



Kilde: Oslo Børs

Figur 2.8: Indikative påslag for senioroblig. og OMF, tom. Uke 45/19



Kilde: DNB Markets

Utenlandske bankers filialer

- Utlånstapene for utenlandske filialer økte fra 0,04 prosent av utlånsvolumet etter tre kvartaler i 2018, til 0,21 prosent så langt i år.
- Filialenes markedsandel på utlån til bedriftskunder er stabil, på om lag 34 prosent. For utlån til personkunder er markedsandelen 12 prosent (andelen sank med nær 4 prosentpoeng i tredje kvartal 2019, som følge av store flyttinger av boliglån fra Nordea ABP til det norske datterforetaket Nordea Eiendomskreditt).
- For utlån til innenlandske bedriftskunder er tre av de fire største bankene i Norge filialer av utenlandske banker.

Tabell 2.3: Utenlandske bankers filialer i Norge (filialer med innskuddsvirksomhet)

	1.-3.kv.19		1.-3.kv.18	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	14 980	1,38	14 187	1,39
Andre inntekter	6 430	0,59	6 435	0,63
herav verdiendr. finansielle instrumenter	519	0,05	807	0,08
Driftskostnader	9 862	0,91	8 907	0,87
herav lønn og personalkostnader	4 966	0,46	4 629	0,45
Resultat før tap	11 548	1,07	11 715	1,15
Tap på utlån	2 011	0,19	380	0,04
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	0	0,00	0	0,00
Resultat før skatt	9 537	0,88	11 335	1,11

	30.09.2019	30.09.2018	
	Mrd.kr	Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	1 459	1 366	6,8
Brutto utlån til kunder (inkl. OMF-foretak)	1 268	1 170	8,3
Innskudd fra kunder	560	522	7,3

2.2 OMF-foretak

- OMF-foretakene³ økte utlånene med 14 prosent siste tolv måneder.
- Gjennomsnittlig overpantsettelse for foretakene samlet var 25,5 prosent og noe lavere enn for ett år siden. Loven stiller krav om overpantsettelse på minst 2 prosent.
- Gjennomsnittlig belåningsgrad på utlån som inngår i sikkerhetsmassen har endret seg lite over tid, og ligger mellom 45 og 55 prosent i de fleste foretakene.

Tabell 2.4: Balanseposter OMF-foretak (24 foretak)

	30.09.2019	30.09.2018	% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	1 785 947	1 551 520	15,1
Brutto utlån til kunder	1 612 869	1 414 383	14,0
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	1 475 736	1 350 927	9,2
Fyllingssikkerhet	52 776	60 188	-12,3
Sum sikkerhetsmasse	1 630 458	1 485 796	9,7
Gjennomsnittlig overpantsettelse	25,5 %	26,2 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	1 299 376	1 177 168	10,4

³ Omtalen omfatter 24 kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett. 19 av foretakene er heleid, mens 5 er deleid av flere banker.

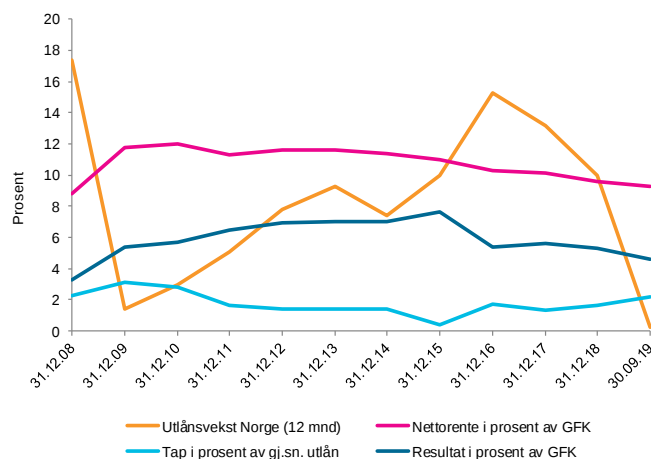
2.3 Forbrukslån i banker og finansieringsforetak

- Etter flere år med sterk vekst i forbrukslånsmarkedet⁴, har veksten bremsset opp de siste årene. Nedgangen har vært særlig tydelig i 2019. Utlånsveksten er mest avdempet i det norske markedet, hvor tolv månedersveksten var 0,2 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2019, se figur 2.9, ned fra 7,4 prosent ved utgangen av første kvartal og 2,4 prosent ved utgangen av andre kvartal. Fra utgangen av 2018 til utgangen av tredje kvartal 2019 er foretakenes utlån i Norge redusert med om lag 3 prosent. Nedgangen har i hovedsak kommet i andre og tredje kvartal i år.
- Den samlede veksten i forbrukslån siste tolv måneder, som inkluderer norske foretaks virksomhet i andre nordiske land, var 5,7 prosent, mot 7,2 prosent ved utgangen av andre kvartal 2019. Ved utgangen av første kvartal var årsveksten 10,3 prosent. Flere norske banker har en stor andel av sine utlånsporteføljer i andre nordiske land.
- For flere av bankene påvirkes vekstratene av salg av utlånsporteføljer. Foretakene samlet solgte porteføljer for 9,0 mrd. kroner siste tolv måneder, hvorav 5,2 mrd. kroner var utlån i Norge. I årets tre første kvartaler ble det solgt porteføljer for 5,2 mrd. kroner. Av dette var 3,7 mrd. kroner utlån i Norge. Dersom det justeres for salg av porteføljer i perioden 30.09.18 til 30.09.19⁵, ville tolv månedersveksten i Norge vært i underkant av 5 prosent.
- Forbrukslån misligholdes i større grad enn andre typer lån, og det har vært en klar økning i misligholdsandelen de siste årene til tross for økende salg av misligholdte porteføljer, se figur 2.10. Ved utgangen av tredje kvartal 2019 lå misligholdet på 9,4 prosent. Dette var 0,7 prosentpoeng høyere enn ved utgangen av andre kvartal, og 1,7 prosentpoeng høyere enn for ett år siden.
- Lønnsomheten for foretakene samlet er fortsatt god, men lavere netto renteinntekter og høyere tapsnivå har gitt en nedgang i resultatet sammenlignet med tidligere år, se figur 2.9 og tabell 2.5. Tilbakeføringer av tidligere bokførte tap i enkeltforetak påvirker den samlede tapsutviklingen. Uten tilbakeføringene ville tapsnivået vært noe høyere.

⁴ Utvalget består av 34 banker og finansieringsforetak som tilbyr forbrukslån uten sikkerhet til personkunder. Både norske foretak og utenlandske filialer i Norge inngår. Lån uten sikkerhet i finansieringsforetak som kjøper porteføljer inngår ikke. Utvalget ble utvidet fra og med første kvartal 2019. Estimerte volumtall per årsskiftet (inkludert de de nye foretakene i utvalget) for forbrukslån til norske kunder var 117 mrd. kroner. Per 30.09.19 var volumet 114 mrd. kroner, jf. tabell 2.6.

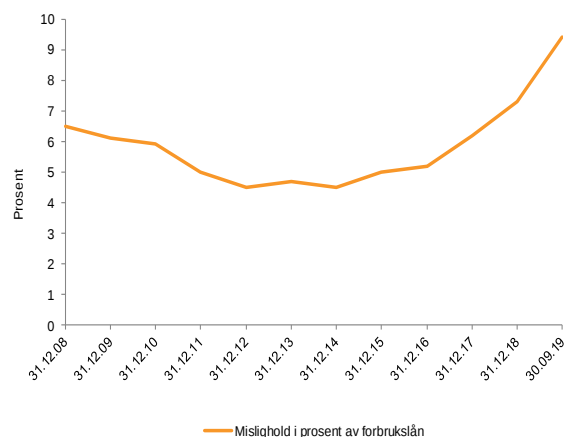
⁵ Justeringen innebærer at solgt volum i perioden 30.09.18-30.09.19 er lagt til samlet volum utestående per 30.09.19. Det er ikke gjort tilsvarende justering av volumtallet per 30.09.18.

Figur 2.9: Utlånsvekst, nettorente, tap på utlån og resultat før skatt for utvalget*



* Tap, nettorente og resultat gjelder samlet på alle utlån, inkl. utlån i utlandet. Utvalget varierer noe gjennom perioden.

Figur 2.10: Mislighold 90 dager i prosent av forbrukslån (alle utlån)



Tabell 2.5: Utviklingen i forbrukslån i 34 foretak samlet*

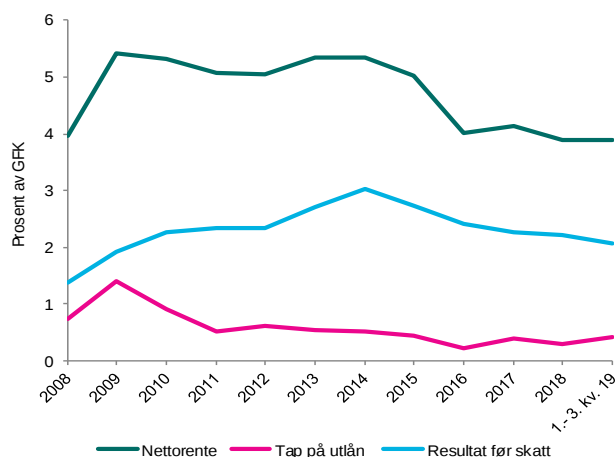
	1.-3. kv. 19	1.-3. kv. 18
Forbrukslån per 30.09. Totalt (mill. kr)	168 728	159 607
Årsvekst %	5,7	13,3
Forbrukslån per 30.09. Norge (mill. kr)	113 485	113 217
Årsvekst %	0,2	10,3
Tap i % av gj.sn. forbrukslån (annualisert)	2,2	1,8
Nettorente i % av GFK (annualisert)	9,3	9,8
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	4,6	5,3
Brutto misligh. lån, 90 dg, % av forbrukslån	9,4	7,7

*Vekstratene er beregnet for sammenlignbart utvalg.

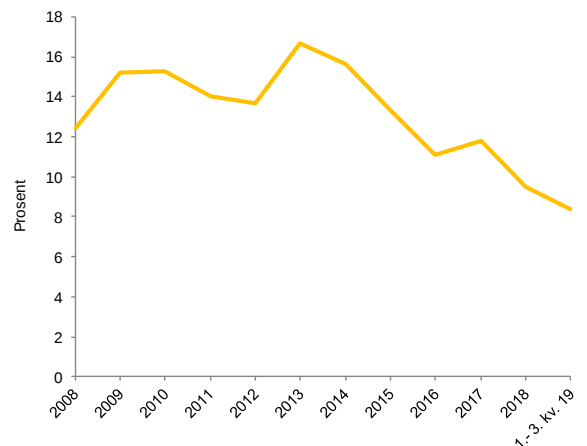
2.4 Finansieringsforetak

- Resultat før skatt for finansieringsforetakene⁶ utgjorde 2,1 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital, 0,2 prosentpoeng lavere enn i samme periode i fjor, se tabell 2.6. Resultatutviklingen har vært forholdsvis stabil over tid, se figur 2.11. Egenkapitalavkastningen var 8,4 prosent i de tre første kvartalene i 2019, som er noe lavere enn foregående år, se figur 2.12.
- Netto renteinntekter ble redusert med 0,3 prosentpoeng sammenlignet med tilsvarende periode i fjor, mens bokførte tap økte med 0,1 prosentpoeng og utgjorde nær 0,4 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital per tredje kvartal, se tabell 2.6.
- Finansieringsforetakene samlet økte utlånene med 12 prosent siste tolv måneder, se tabell 2.7. Hovedårsaken til den sterke veksten er oppkjøp av porteføljer med misligholdte forbrukslån i flere foretak.

Figur 2.11: Nettorente, tap på utlån og resultat før skatt, finansieringsforetak



Figur 2.12: Egenkapitalavkastning, finansieringsforetak



⁶ Omtalen omfatter 30 norske finansieringsforetak. Hovedområdene er leasing og bilfinansiering. Finansieringsforetak som tilbyr forbrukslån og foretak som kjøper porteføljer av misligholdte lån inngår også.

Resultatrapport for finansforetak, 1.-3. kvartal 2019
Banker, kredittforetak og finansieringsforetak

Tabell 2.6: Resultatposter finansieringsforetak

	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	4 298	3,88	3 952	4,13
Andre inntekter	278	0,25	197	0,21
herav verdiendr. finansielle instrumenter	0	0,00	6	0,01
Andre kostnader	1 612	1,46	1 554	1,63
herav lønn og personalkostnader	878	0,79	803	0,84
Driftsresultat før tap	2 741	2,48	2 465	2,58
Bokførte tap på utlån	461	0,42	310	0,32
Resultat før skatt	2 286	2,07	2 155	2,25
Skattekostnad	517	0,47	520	0,54
Resultat etter skatt	1 769	1,60	1 635	1,71
Egenkapitalavkastning	8,4 %		10,1 %	

Tabell 2.7: Balanseposter finansieringsforetak

	30.09.2019		30.09.2018		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	153 575		135 988		12,9
Brutto utlån til kunder	151 589		135 175		12,1
herav utlån vurdert til amortisert kost	151 450		134 792		12,4
herav leasing	82 878		76 914		7,8
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-3 320	-2,2	-2 872	-2,1	15,6
...herav Steg 1 (IFRS)	-265	-0,2	-227	-0,2	
...herav Steg 2 (IFRS)/Gruppenedskrivninger (NGAAP)	-2 063	-1,4	-1 708	-1,3	
...herav steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-992	-0,7	-937	-0,7	
Brutto misligholdte lån, 90 dager	12 480	8,2	9 601	7,1	30,0
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	94 161		87 561		7,5

3 Forsikringsforetak

3.1 Livsforsikringsforetak

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige 11 norske livsforsikringsforetak.

Avkastning og resultat

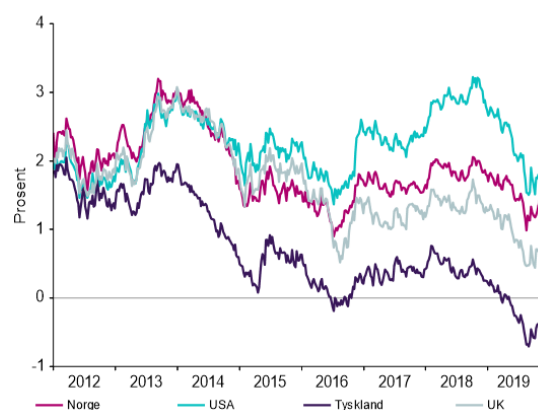
- Positiv kursutvikling i de globale aksjemarkedene i årets tre første kvartaler og nedgang i lange renter i mange land bidro til en økning i netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen, se figur 3.1, 3.2 og 3.3.
- Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer de urealiserte verdiendringene, var 7,7 prosent (annualisert) i de tre første kvartalene i 2019, opp fra 3,9 prosent i samme periode i 2018, se figur 3.4.
- Kursreguleringsfondet økte med 34,2 mrd. kroner i årets tre første kvartaler, mot en økning på 1 mrd. kroner i samme periode i 2018.
- Bokført avkastning i kollektivporteføljen var 3,6 prosent i de tre første kvartalene i 2019 (annualisert), ned fra 4,0 prosent i samme periode i 2018 (se figur 3.4).
- Livsforsikringsforetakene oppnådde et resultat før skatt på 7,7 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK), noe som er uendret resultat som andel av GFK sammenlignet med tilsvarende periode i fjor, se tabell 3.1.

Figur 3.1: Aksjeindekser utvalgte land



Kilde: Thomson Reuters

Figur 3.2: Rente på 10-årige statsobligasjoner

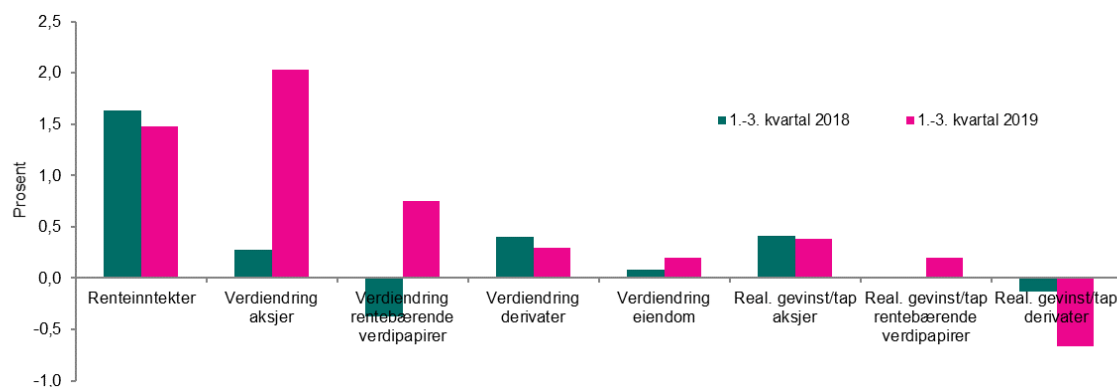


Kilde: Thomson Reuters

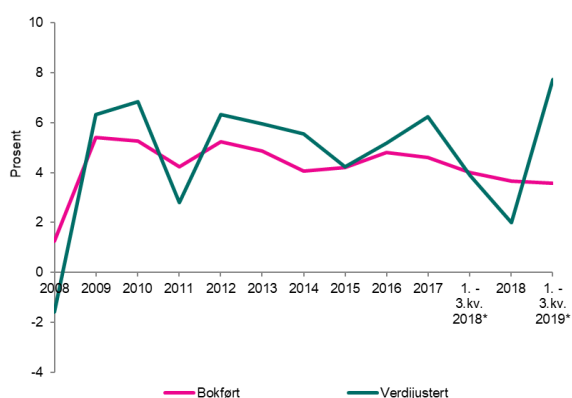
Tabell 3.1: Utvalgte resultatposter

	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte bruttopremier	83 379	7,0	77 889	6,8
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	61 536	5,1	30 396	2,7
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	17 769	1,5	18 670	1,6
herav gevinster ved realisasjon	-1 408	-0,1	3 824	0,3
herav verdiendringer	37 031	3,1	3 117	0,3
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	35 063	2,9	9 344	0,8
Utbetalte erstatninger	-44 823	-3,7	-42 520	-3,7
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-60 107	-5,0	-26 625	-2,3
herav endring i kursreguleringsfond	-34 216	-2,9	-970	-0,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-8 068	-0,7	-9 780	-0,9
Resultat fra kundeporteføljene (teknisk regnskap)	4 145	0,3	4 603	0,4
Resultat fra selskapsporteføljen (ikke-teknisk regnskap)	3 535	0,3	2 429	0,2
Resultat før skatt	7 680	0,6	7 032	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	34 216	2,9	970	0,1
Verdijustert resultat før skatt	41 896	3,5	8 002	0,7

Figur 3.3: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen, prosent av GFK



Figur 3.4: Avkastning i kollektivporteføljen



*Annualisert

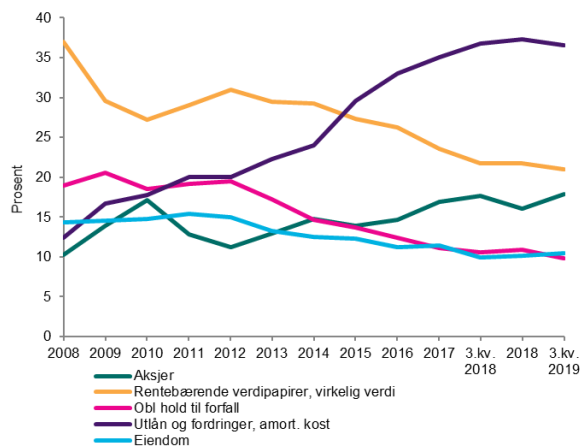
Balanse

- Livsforsikringsforetakenes samlede forvaltningskapital har økt med 6,4 prosent det siste året.
- Kollektivporteføljen utgjorde 68 prosent av forvaltningskapitalen.
- Investeringssammensetningen i kollektivporteføljen har vært relativt stabil det siste året, se figur 3.5.
- Utlån og fordringer til amortisert kost utgjør den største andelen av investeringene i kollektivporteføljen med 37 prosent, se figur 3.6.

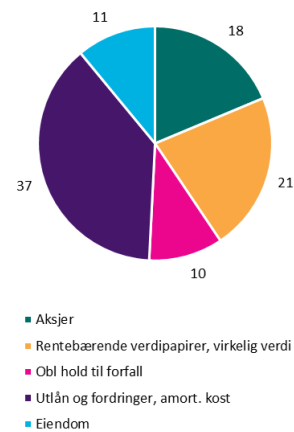
Tabell 3.2: Utvalgte balanseposter

	30.09.2019		30.09.2018	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	126 061	7,6	112 030	7,2
Finansielle eiendeler til amortisert kost	560 978	33,8	540 072	34,6
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	877 181	52,8	840 039	53,8
herav aksjer og andeler	411 020	24,7	392 768	25,2
herav rentebærende verdipapirer	432 185	26,0	425 761	27,3
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 660 719	100,0	1 560 578	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	158 593	9,5	149 184	9,6
herav eiendeler i kollektivporteføljen	1 128 272	67,9	1 077 935	69,1
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	372 215	22,4	332 564	21,3
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	1 125 847	67,8	1 076 369	69,0
herav premiereserve	964 731	58,1	932 313	59,7
herav tilleggsavsetninger	54 361	3,3	51 032	3,3
herav kursreguleringsfond	83 232	5,0	64 940	4,2

Figur 3.5: Investeringer i kollektivporteføljen



Figur 3.6: Sammensetning av investeringene i kollektivporteføljen per 30. september 2019



3.2 Skadeforsikringsforetak

Omtalen gjelder alle skadeforsikringsforetak med unntak av egenforsikringsforetak (captives), sjøforsikringsforetakene Gard og Skuld, og Den Norske Krigsforsikring for Skib Gjensidig Forening. Omtalen omfatter i alt 41 skadeforsikringsforetak.

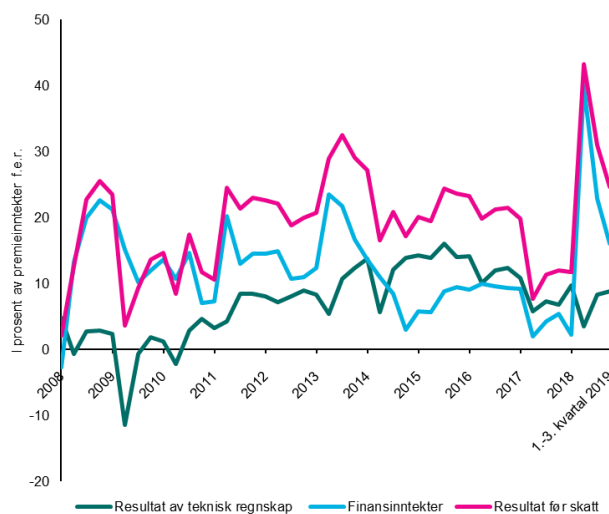
Resultat

- Skadeforsikringsforetakenes resultat før skatt økte med 5 mrd. kroner sammenlignet med første til tredje kvartal 2018, til 9 mrd. kroner. Målt som andel av premieinntektene steg resultatet fra 12 til 24,7 prosent, se tabell 3.3 og figur 3.7.
- Gjensidige Forsikring hadde netto inntekter fra salget av Gjensidige Bank på 3 mrd. kroner. Oppgang i aksjemarkedene og en økning i obligasjonsverdiene som følge av fall i rentene (se figur 3.1 og 3.2) bidro også til økningen i netto inntekter fra investeringer, se figur 3.8.
- Samlet skadeprosent avtok noe sammenlignet med første til tredje kvartal 2018, mens samlet kostnadsprosent steg svakt. Summen av skade- og kostnadsprosent (combined ratio) for egen regning sank fra 93,7 til 92,1 prosent, se figur 3.9. Årsaken er i første rekke en lavere skadeprosent hos Gjensidige. Det er betydelig variasjon mellom foretakene, se figur 3.10.

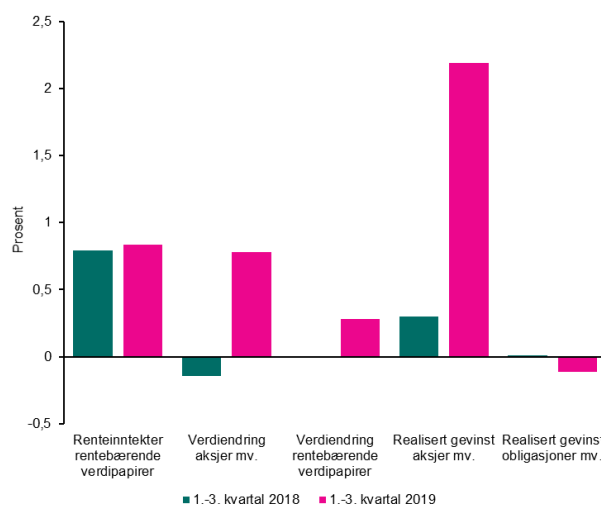
Tabell 3.3: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringsforetakene

	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter for egen regning	36 522		33 491	
Erstatningskostnader for egen regning	26 865	73,6	25 450	76,0
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	6 763	18,5	5 937	17,7
Resultat av teknisk regnskap	3 230	8,8	2 295	6,9
Netto inntekter fra investeringer	5 860	16,0	1 814	5,4
Resultat av ikke teknisk regnskap	5 774	15,8	1 737	5,2
Resultat før skattekostnad	9 004	24,7	4 031	12,0

Figur 3.7: Resultater i skadeforsikringsforetakene samlet.
Prosent av premieinntektene f.e.r., hittil i år

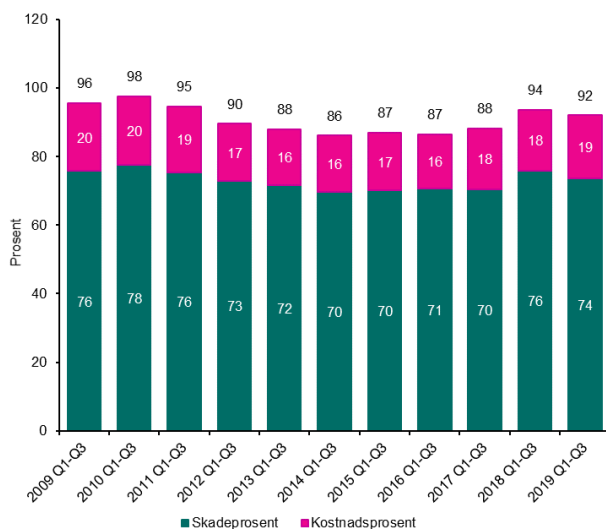


Figur 3.8: Netto inntekter fra investeringer, prosent av GFK

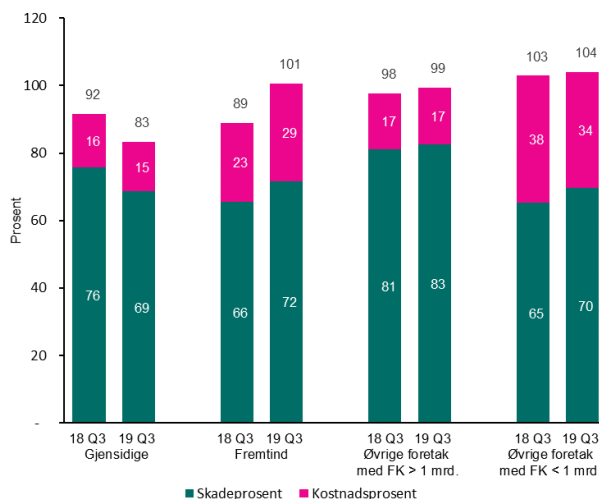


De realiserte gevinstene fra aksjer mv. i 1.-3. kvartal 2019 skyldes utelukkende salget av Gjensidige Bank.

Figur 3.9: Sum av skade- og kostnadsprosent f.e.r. for skadeforsikringsforetakene samlet (combined ratio). Hittil i år



Figur 3.10: Skade- og kostnadsprosent f.e.r. (combined ratio) for de to største norske skadeforsikringsforetakene og grupper av øvrige foretak. Hittil i år



I figuren sammenlignes Fremtind Forsikring i 1.-3. kvartal 2019 med Sparebank 1 Skadeforsikring i samme periode i 2018.

Balanse

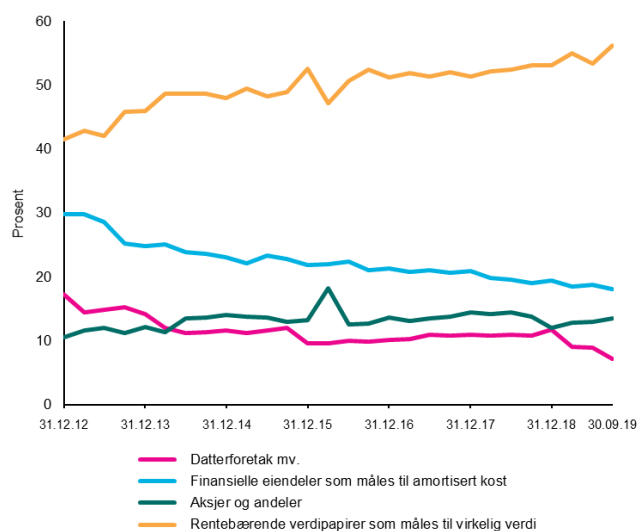
- Skadeforsikringsforetakenes forvaltningskapital økte med 8,5 prosent siste 12 måneder, til 147 mrd. kroner.
- Sammensetningen av investeringene har vært relativt stabil det siste året, se figur 3.11. Aksjer og obligasjoner utgjorde hhv. 14 og 56 prosent av investeringene per 30. september 2019.

Tabell 3.4: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsforetakene

	30.09.2019		30.09.2018	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Investeringer	109 793	74,6	104 807	77,3
Bygninger og andre faste eiendommer	1 393	0,9	335	0,2
Datterforetak, tilknyttet foretak og felleskontrollerte foretak	7 837	5,3	11 379	8,4
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 893	13,5	20 019	14,8
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	80 670	54,8	71 997	53,1
Aksjer og andeler	14 827	10,1	14 493	10,7
Rentebærende verdipapirer	61 742	41,9	55 672	41,0
Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser	6 741	4,6	6 716	5,0
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	147 262	100,0	135 664	100,0
Egenkapital	48 385	32,9	42 357	31,2
Forsikringsforpliktelser brutto	77 054	52,3	75 721	55,8

Figur 3.11: Skadeforsikringsforetakenes investeringer.

Prosentandeler av de samlede investeringene



4 Vedlegg

Makroøkonomiske størrelser

Tabell 4.1: Nøkkeltall norsk økonomi

	3. kv. 18	4. kv. 18	1. kv. 19	2. kv. 19	3. kv. 19	Oktober 19
BNP	0,5	0,4	0,0	0,2	0,0	
BNP Fastlands-Norge	0,4	1,0	0,5	0,7	0,7	
Boligpris	2,7	2,8	3,2	2,6	2,6	2,4
K3	2,0	2,9	3,7	4,3		
K3 utenlandsgjeld	-11,2	-7,9	-5,6	-2,1		
K2	5,5	5,6	5,9	5,8	5,8	
K2 husholdninger	5,8	5,6	5,7	5,6	5,1	
K2 ikke-finansielle foretak	5,0	5,5	5,8	5,8	6,9	
Arbeidsledighet (AKU)	4,0	3,7	3,7	3,4	3,7	

Tallene for BNP og arbeidsledighet er sesongjustert. AKU er nivå. De øvrige tallene er 12-månedersvekst ved utgangen av perioden.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Eiendom Norge, Eiendomsverdi og Finn.no

Figur 4.1: Valutakursutvikling



Kilde: Thomson Reuters

Tabell 4.2: Utvikling i verdipapir- og valutamarkedet.

		Nivå	Endr. i basispkt (renter), og % (aksjer og valuta)		
		08.11.19	1-3. kv. 2019	3. kv. 2019	1.1-8.11
Aksjemarkeder	Norge		12,0	3,0	14,1
	USA		20,6	1,6	25,6
	Euroområdet		20,3	2,6	25,0
	MSCI Totalavkastning	Verden		18,1	0,7
	Japan		9,9	3,6	17,7
Statsrenter 10 år	Norge	1.59	-57	-22	-20
	USA	1.93	-102	-33	-76
	Tyskland	-0.27	-82	-24	-51
Pengemarkedsrenter	Norge	1.86	50	25	59
	USA	1.90	-72	-23	-91
3 mnd	Euroområdet	-0.40	-11	-7	-9
Sw aprenter Norge	2 år	2.02	33	8	48
	5 år	2.00	-9	-4	20
	10 år	2.02	-41	-15	-9
Valutakurser	NOK/EUR	10.09	0.1	2.0	1.9
	NOK/USD	9.15	4.9	6.6	5.7
	Imp.vektet NOK	110.61	0.0	2.6	2.1

Kilde: Thomson Reuters

Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige 127 norske banker

RESULTAT	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	109 127	2,96	95 557	2,74
Rentekostnader m.v.	42 407	1,15	33 814	0,97
Netto renteinntekter	66 720	1,81	61 743	1,77
Utbytte	4 829	0,13	2 118	0,06
Provisjonsinntekter m.v.	16 505	0,45	16 413	0,47
Provisjonskostnader m.v.	4 166	0,11	4 180	0,12
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	5 148	0,14	2 736	0,08
Andre inntekter	3 844	0,10	3 746	0,11
Lønn- og administrasjonskostnader				
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	19 709	0,54	18 545	0,53
Avskrivninger	3 705	0,10	2 422	0,07
Andre kostnader	14 250	0,39	14 744	0,42
Driftsresultat før tap	55 217	1,50	46 865	1,34
Tap på utlån	4 738	0,13	2 092	0,06
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	17	0,00	-487	-0,01
Resultat før skatt	50 462	1,37	45 259	1,30
Skattekostnad	10 020	0,27	9 515	0,27
Resultat for perioden	40 443	1,10	35 744	1,02

BALANSE	30.09.2019		30.09.2018	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	5 005 788		4 648 218	7,7
Brutto utlån til kunder	3 695 484		3 457 030	6,9
Tapsnedskrivninger av utlån	-26 157		-25 630	2,1
... herav Steg 1 (kun IFRS)	-3 076		-3 036	
... herav Steg 2 (IFRS)/Gruppemessige nedskrivninger (NGAAP)	-5 283		-5 507	-4,1
... herav Steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-17 798		-17 087	4,2
Innsk. fra og gjeld til kunder	2 233 185		2 175 280	2,7
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 712 588		1 493 278	14,7

KREDITTFORETAK**27 kredittforetak (uten Eksportfinans)**

RESULTAT	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter og lignende inntekter	36 567	2,32	29 525	2,01
Rentekostnader og lignende kostnader	26 486	1,68	19 688	1,34
= Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	10 081	0,64	9 837	0,67
Utbytte og andre lignende inntekter	10	0,00	8	0,00
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	146	0,01	118	0,01
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	832	0,05	772	0,05
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	307	0,02	-1 642	-0,11
Andre driftsinntekter	1	0,00	10	0,00
Lønn, pensjoner og sosiale ytelser	211	0,01	465	0,03
Av-/nedskrivninger på ikke-finansielle eiendeler	8 045	0,51	6 211	0,42
Andre driftskostnader	1 439	0,09	864	0,06
Driftsresultat før tap	8 045	0,51	6 211	0,42
Tap på utlån	-53	0,00	-3	0,00
Resultat før skatt fra videreført virksomhet	8 031	0,51	6 150	0,42
Skatt på resultat fra videreført virksomhet	1 933	0,12	1 495	0,10
Resultat før andre inntekter og kostnader	6 098	0,39	4 655	0,32

BALANSE	30.09.2019		30.09.2018	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	2 268 845		1 978 258	14,7
Brutto utlån til kunder	1 922 336		1 709 700	12,4
Tapsnedskrivninger totalt	-356		-366	-2,7
...herav Steg 1 (IFRS)	-70		-87	
...herav Steg 2 (IFRS)/Gruppemessige nedskrivninger (NGAAP)	-134		-141	
...herav Steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-152		-138	
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	325 888		221 635	47,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	1 732 821		1 552 943	11,6

FINANSIERINGSFORETAK**30 finansieringsforetak**

RESULTAT	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter og lignende inntekter	6 116	5,53	5 210	5,45
Rentekostnader og lignende kostnader	1 818	1,64	1 258	1,32
= Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	4 298	3,88	3 952	4,13
Utbytte og andre lignende inntekter	0	0,00	1	0,00
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	699	0,63	656	0,69
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	768	0,69	740	0,77
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	0	0,00	6	0,01
Andre driftsinntekter	346	0,31	275	0,29
Lønn, pensjoner og sosiale ytelser	878	0,79	803	0,84
Av-/nedskrivninger på ikke-finansielle eiendeler	224	0,20	129	0,14
Andre driftskostnader	733	0,66	751	0,79
Driftsresultat før tap	2 741	2,48	2 465	2,58
Tap på utlån	461	0,42	310	0,32
Resultat før skatt fra videreført virksomhet	2 286	2,07	2 155	2,25
Skatt på resultat fra videreført virksomhet	517	0,47	520	0,54
Resultat før andre inntekter og kostnader	1 769	1,60	1 635	1,71

BALANSE	30.09.2019	30.09.2018	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	153 575	135 988	12,9
Brutto utlån til kunder	151 589	135 175	12,1
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-3 320	-2 872	15,6
...herav Steg 1 (IFRS)	-265	-227	
...herav Steg 2 (IFRS)/Gruppemessige nedskrivninger (NGAAP)	-2 063	-1 708	
...herav Steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-992	-937	
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	94 161	87 561	7,5

LIVSFORSIKRINGSFORETAK**11 livsforsikringsforetak**

RESULTAT	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte bruttopremier	83 379	7,0	77 889	6,8
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	61 536	5,1	30 396	2,7
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	17 769	1,5	18 670	1,6
herav gevinster ved realisasjon	-1 408	-0,1	3 824	0,3
herav verdiendringer	37 031	3,1	3 117	0,3
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	35 063	2,9	9 344	0,8
Utbetalte erstatninger	-44 823	-3,7	-42 520	-3,7
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-60 107	-5,0	-26 625	-2,3
herav endring i kursreguleringsfond	-34 216	-2,9	-970	-0,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-8 068	-0,7	-9 780	-0,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-4 808	-0,4	-4 713	-0,4
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	4 145	0,3	4 603	0,4
Resultat av ikke-tekniske regnskap (selskapsporteføljen)	3 535	0,3	2 429	0,2
Resultat før skatt	7 680	0,6	7 032	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	34 216	2,9	970	0,1
Verdijustert resultat før skatt	41 896	3,5	8 002	0,7
Totalresultat (etter skatt og andre inntekter og kostnader)	6 157	0,5	5 562	0,5

BALANSE	30.09.2019		30.09.2018	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	126 061	8	112 030	7
Finansielle eiendeler til amortisert kost	560 978	34	540 072	35
herav investeringer som holdes til forfall	110 429	7	114 332	7
herav utlån og fordringer	412 967	25	395 857	25
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	877 181	53	840 039	54
herav aksjer og andeler	411 020	25	392 768	25
herav rentebærende verdipapirer	432 185	26	425 761	27
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 660 719	100	1 560 578	100
herav eiendeler i selskapsporteføljen	158 593	10	149 184	10
herav eiendeler i kollektivporteføljen	1 128 272	68	1 077 935	69
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	372 215	22	332 564	21
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	1 125 847	68	1 076 369	69
herav premiereserve	964 731	58	932 313	60
herav tilleggsavsetninger	54 361	3	51 032	3
herav kursreguleringsfond	83 232	5	64 940	4

SKADEFORSIKRINGSFORETAK

41 skadeforsikringsforetak (uten captives, Gard, Skuld og DNK)

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	1.-3. kvartal 2019		1.-3. kvartal 2018	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter for egen regning	36 522		33 491	
Erstatningskostnader for egen regning	26 865	73,6	25 450	76,0
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	6 763	18,5	5 937	17,7
Resultat av teknisk regnskap	3 230	8,8	2 295	6,9
Netto inntekter fra investeringer	5 860	16,0	1 814	5,4
herav renteinntekt og utbytte på finansielle eiendeler	1 440	3,9	1 385	4,1
herav verdiendringer	1 600	4,4	-170	-0,5
herav gevinster ved realisasjon	3 060	8,4	714	2,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	5 774	15,8	1 737	5,2
Resultat før skattekostnad	9 004	24,7	4 031	12,0

BALANSE	30.09.2019		30.09.2018	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Investeringer	109 793	74,6	104 807	77,3
Bygninger og andre faste eiendommer	1 393	0,9	335	0,2
Datterforetak, tilknyttet foretak og felleskontrollerte foretak	7 837	5,3	11 379	8,4
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 893	13,5	20 019	14,8
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	80 670	54,8	71 997	53,1
herav aksjer og andeler	14 827	10,1	14 493	10,7
herav rentebærende verdipapirer	61 742	41,9	55 672	41,0
Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelse	6 741	4,6	6 716	5,0
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	147 262	100,0	135 664	100,0
Egenkapital	48 385	32,9	42 357	31,2
Forsikringsforpliktelse brutto	77 054	52,3	75 721	55,8
herav avsetning for ikke opptjent bruttopremie	23 766	16,1	21 874	16,1
herav brutto erstatningsavsetning	52 420	35,6	52 918	39,0

